

Landskap: Bohuslän

Socken: Kungshamn

Berättat av Värner Shanne

Upptecknat av

L. Suk 6/3 år 31.

född år 1883 (i Gravarne)

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Folkminnestävlingen:

I. Allmänt om fiske.

1. Har fiske i trakten varit den huvudsakliga näringen, eller har det bedrivits som binäring? I vilken utsträckning har jordbruk och boskapsskötsel förekommit? Har något speciellt fiske drivits mer än andra? Finns berättelser om stora och rika fisken i gångna tider? Utpekar man platser, där fordom många fiskarhus, bodar och dyl. stått? Vad säges anledningen vara till att dessa stora fisken upphört?

Fisket här i trakten har varit den huvudsakliga näringen. Före 1900 levde folket här i trakten uteslutande på fiske, men efter ~~1885~~ den tiden har stenindustrien vuxit ganska betydande. En stor del av befolkningen har vissa tider varit med på fiske då detta slagit bättre in, har fisket varit dåligt

har dessa återgått till arbetet, detta har alltså växlat med en del av befolkningen. De flesta har varit yrkesfiskare och förbliver det ännu. Något jordbruk eller boskapsskötsel har ej förekommit i någon nämnvärd grad i denna trakt. Ibland de många slag av ~~rikligt~~ fiske som förekommit här i trakten efter år 1885 har sillfisket med land och snörpvadar, samt Makrill och Sillgarnsfiske drivits störst, före denna tid var backefiske den huvudsakligaste näringen. Omkring åren 1840 och 1850 bedrevs ett kolosalt stort sillfiske med landvadar, då gick sillen till i stora massor i de Bohuslänska fjordarna på grund av dålig avsättning uppbygdes trankokerier på många platser som ännu står kvar, dem flesta utav dessa ligga i ruiner. *Det fiskades*

Skriv endast på denna sida!

endast småsill.

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

V. F. F.
act 931

2.
Blad 2. Sillen förädlades till olja vid kokerierna ,något såldes till bönderna som gödsel,någon export fanns ej under den tiden. Alla sjöbodar som man först får se då man kommer till Gravarne från sjösidan äro uppförda under sillfisket ~~konxpågick~~ som pågick med garn omkring 1880 och 1890. Den sill som då fiskades med stågarn saltades där i tunner och kar ,och lades på våren om 1 tunner och såldes i Göteborg.

Anledningen till att dessa stora fisken har upphört är anser jag att redskapen så förbättrats att större masser av fisk kunnat fiskas,och fisket har pågått fortare än och i större utsträckning än sillbeståndet kunnat fortplanta sig,samma öde har antagligen också drabbats fiskbeståndet

År 1877 började man fiska den första storsillen men något vidare fiske kom ej i gång för än 1880. Dessa storsill hade då varit korta i 70 år.

V. F. F.
Acc: 1931

Landskap: Bohuslän

Upptecknat av ..... år .....

Socken: Kungshamn

Berättat av Värner Shanna född år 1883 (i Gravarne)

2. Vad menade man med strand-sittare?

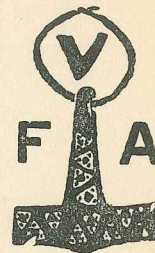
Strandsittare kallades den som bodde vid sjön och att gårdens gränsser gick till sjön, han hade då rätt att förbjuda fiske på ett sådant område.

3. Hade yrkesfiskare förr i tiden drängar, och hur staddes och löndes de? Vad för arbete gjorde de? Deltogo båtsmän eller. permitterade sjömän i fisket; för vem, på vilka villkor?

Då yrkesfiskaren var jynnad med god tur hade han råd han/ att anställa en drängsom i de flesta fall tjänade för

bara maten, denne hjälpte då till med att hålla redskapen i ordning, sjömän sökte gärna upp fiskare även bönder komma ut till fiskelägena, då de en tid varit med på fiske försökte de själva bilda lag och blev o efter en relativt kort tid driftiga fiskare

Nej

V. F. F.
Acc. 1931

Landskap: Bohuslän

Socken: Thungrohamn

Berättat av Wärner Larsson

Upptecknat av ..... år ..... född år 1889 (i Gravarna)

4. Finns berättelser om att något visst fiske eller vissa redskap införts till orten av den eller den personen? Har befolkningen lärt sig något fiske från andra håll t. ex. Norge?

Den moderna snärsvaden är införd från U.S.A. Idén om fiskets bedrivande kom så småningom in bland folket och snart var fisket i full gång. Förstoring och fästättning av snärsvaden gick fort fram och fiske och anläggning skade ganska hastigt. Storsillen fångades nog först med garn i närheten av Strömstad samt Idefjorden, en fiskare här har berättat att han vid en resa till Strömstad på ett värdshus sköt ett samtal om storsill fångad i garn, då han kom hem gjorde han i ordning garn och satte ut och fick dem fulla med storsill, sedan var fisket snart igång, detta var år 1877 men fisket tog ej någon fart för sin omgivning 1880.

V. F. F.

Acc 1931

4

5

Landskap: Bohuslän
Soken: Kungshamn
Berättat av Värner Shanne

Upptecknat av ..... år .....

född år 1883 (i Gravarne)

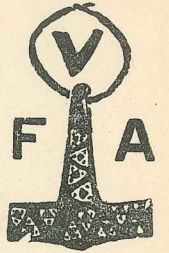
5. Vad trodde man om vissa dagars betydelse för fisket? Ville man egärna börja ett fiske på fredag? Varför?

I slutet av 1800 talet fanns många vidskepligheter, att börja ett fiske på fredag skulle det ej vara någon tur i, att börja på Måndag var alltid lyckligt.

Att börja fiske på Söndag skulle ej heller lyckas bra, de pengar som då förtjänades skulle fömsvinna fortare än vanligt eller skulle redskapen förloras.

*Har i trakten hos ej Söndagsfiske
bedrivits i någon större utsträckning.*

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.

Acc: 931

5

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Is of Göteborg, Accnr. vff01931

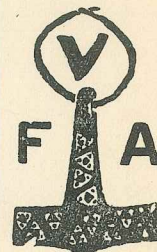
Landskap: Bohuslän

Socken: Kungshamn

Berättat av Värner Shanne

6
Upptecknat av ..... år .....

född år 1883 (i Gravarne)

6. Vilken väderlek var tjänligast för fiske? Vilka väderleksmärken hade man? Hur varslades storm och olyckor nå sjön?

Det bästa utbytet av fisket kunde man få efter storm av sydvästlig vind och sydlig vind, som drev sill och fisk till kusten, och efter en sådan ordentlig bottenröra som vi kallade det fingo vi alltid godt utbyte.

Så länge vintersillfisket varade här vid kusten var vi säkra om att få mycket goda fångster helst då vinden så småningom gick över till Nordväst och sedan mojnade av, då strömmen också var aldeles borta, det blev då liv och lust och dagens utbyte blev mycket godt alla både små och stora gick väntande hemma i hopp om att få se att den första lasten var synlig. Sydlig vind var också god sillvind men strömmen tog då alltid överhand.

Fisket bedrevs här i trakten omkring norr och syd om Hållö fyr under åren 1905 till 1910.

Väderleksmärken förr och nu.

Då det skulle bliva storm och regn kunde vi iaktaga att när det mulnade i luften och detta kom från nordväst kunde vi vara säkra om att efter några timmar skulle både storm och regn eller snö utbryta. Vidare om när solen

V. F. F.
Acc 1931

6

4

Blad 2/ om morgonen strax före den visade sig spred en röd hägring över

luften kunde vi vara säkra på att under dagen få nederbörd och frisk vind. Ordspråk som ofta ~~sa~~ sades var "afton röd gör morgon god" det röda skulle då visa sig i nordväst. "Nordväst glätta ger en våt hätta" "Morgon röd gör tröjanblöt" Om det kommit skyar om morgonen och då var sydvästlig vind blev det godt väder på dagen.

Storm varslas bäst på luften; För omkring trettio år tillbaka kunde fiskebåtarna i Skagerack och Kattegatt vid flera tillfällen räkna upp ända till 60 stora segelfartyg, och då en del av dessa endast hade några segel uppe hade vi att vänta storm som också snart infann sig. Vi passade ibland på att gå ombord på fartygen, och utbytte då fick emot proviant såsom ärter ~~oxfäsk~~ och fläsk samt engelsk kex som var en delikatess för oss, på den tiden hade vi ej en aning om de fina bakelser som nutiden har att bjuda på.

V. F. F.
Acc. 1931

7

Landskap: Bohuslän

Socken: Kungshamn

Berättat av Värner Shanne

81

Upptecknat av ..... år .....

född år 1883 (i Gravarne)

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

7. Fanns vissa ställen, hålor i bot-
ten, uddar o. dyl. där fisken alltid
stod? Varför?

Det fanns vissa ställen där man
alltid kunde få mycket fisk och
i djupare hålor på fjordarna i när-
heten, detta var både mycket beroende
på årstiden. Vistning kunde vi alltid få i dessa
hålor, även Torsten gick till där.

Bergyltra fiskades alltid i blyftar
vid havnar och andra undervattensgrund
som man så småningom fick reda på.
djupet var vanligen omkring 6 meter, den
fiskades på i tiden alltid på krok eller
i garn eller nettpå, numera fiskas
den mest med backor, som ännu använ-
des brallor och bubblor som fiskas
eller togas med hov vid bryggan inom
samhället.

V. F. F.
Acc. 1931

8

Landskap:

Bohuslän

Socken:

Hungshamn

Berättat av

Wäner, Shanne

född år

1883

(i

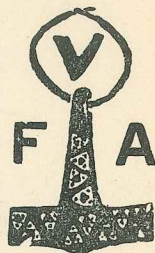
Gravarna)

9

Upptecknat av

år

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

8. Vilka märken eller varsel både god fiskelycka och vilka dåliga? (Gott och dåligt möte, kvinnor, katt, präst, fåglar, sälar eller andra djur)? Vad gjorde man för att undvika dåligt eller skaffa sig gott möte?

När någon äldre fiskare, och även yngre sidans mötte en katt eller Prästen eller vissa Råningas

som hade ryktet om sig att vara dåligt möte, blev han mycket missmodig och uttryckte att han kunde lika gärna vara hemma ty fisket skulle då enligt hans mening utdeles då fel, han valde ofta genvägar för att slippa sidans möte. Om en sät eller en tumlare dök upp snart förenat var det också ett dåligt möte men om den en stund därefter dök upp på sidan var det något bättre, som den upp snart återut var det utmärkt bra.

V. F. F.

Acc 1931

9

60.

Landskap: Bohuslän

Socken: Hångshamn

Berättat av: Vänerhamne

Upptecknat av

år

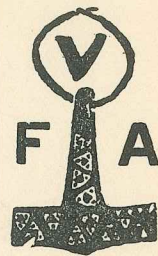
född år 1889 (i Grava)

9. Kunde vissa personer förstöra fiskelyckan genom att gå över redskapen? Kunde man "förgöra" redskap, och hur tillgick det? Hur kunde man bota "förgörelsen". (Ex. stöpa bly genom tunnbrod över dem.

Om någon mistbild gubbe eller
 junnna som hade syfte att
 sig att han eller hon hade otur
 med sig, kom och gick över
 redskapen då de låg på bryggan så blev
 gubbarna alldeles varande de yllade då att
 de kommes aldrig till att få liv mera då
 vi kommes ut, men var de bara bericka
 att skära i luften med en bres skulde
 detta vara matgint och sorgen ansigs vara
 bilagd för tillfället, det var alltid någon
 yngre i laget som opponerade sig och
 menade att ~~man~~ att det ingenting be-
 tydde och så småningom försvann dessa
 vidskapliga tankar, om äro de alldeles
 borta så tillvida att om någon säger något om det

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.

Acc. 1931

10

mening
med det.

Blad 2 "Prästen" benämndes för (svartan) ibland (svartströken) var det någon som nämnde prästen eller andra sådana ord var någon blick att säga "Piggjenny" så skulle situationen vara avhjälpt då detta ord skulle vara som motgift.

I backefisket hände ofta att man fick "häll" som det kallades, man fick då fast i en sten eller ett föremål på botten och man drog utom botten, man fick då drags upp den, om man fick botten på draggen fick man ej säga ett ljud förrän botten var upp så att man hade full idon ty om man sade ett bryst kunde man mista den och den kunde vara förlorad.

V. F. F.

Acc: 1931

12.

Landskap: *Bahuslän*

Socken: *Tränerhamn*

Berättat av *Träner Skanne*

Upptecknat av _____ år _____

född år *1883* (i *Gravarna*.)

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

10. Vad gjorde man för att skaffa sig tur med redskapen? (Ex. Dra garnen över en holme, där får betat).

"Man spottade på angruset eller kroken. Man tillade ex. I guds namn häjlas vi, man gjorde detta för att få god tur."

V. F. F.
Acc 1931

12

13.

Landskap: Bohuslän

Socken: Kungälv

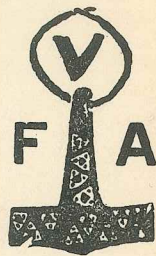
Berättat av Kärner, Thanne

Upptecknat av _____ år _____

född år 1883 (i Gravane)

11. Vad fick man inte tala om, när man skulle ut till eller var ute på fiske? (Ex. katt, präst). Vad sade man för omskrivningar för dyliga farliga ord? (Ex. Långrompen för katt, "badäng" för havskatt, vartrocken för präst). Fick man över huvud tala högljutt, när man fiskade? Varför inte?

Då man var med äldre folk på fiske fick man nog väga orden, man fick ej nämna "katt" eller "präst" eller "båringar" som var dåligt tur att möta, man fick ej vaska ej springa annat än i gott vädre, man fick ej tala högljutt eller göra andra rörelser i båten som verkade störande då det troddes att fisken kunde höra detta. Om man samtalade om ett ämne som så småningom kunde leda diskussionen in på några av de ovan nämnda fick man benämna "katten" för fiskebåtingen osv. Om man gick ombord på ett fartyg och man såg att de hade katt ombord, fick man ofta sig för att antala detta utan att nämna andra ord, man kunde då säga risken att få en åfäst.

V. F. F.

Acc 1931

Landskap: .....

Bohuslän

Socken: .....

Kungshamn

Berättat av .....

Werner Thanne

född år

1883 (i

Gravarna

år .....

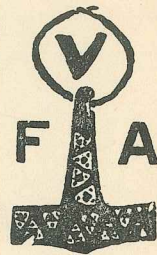
Tanne?

12. Vad fick man inte göra, då man var ute för att fiska? (Ex. Vissla, sjunga ro över en fånglina).

13. Berättelser om övernaturliga eller annars ovanliga upplevelser vid fiske. (Möten med havsfrun, sjöormen, spökskepp).

Man fick ej vinda eller sjunga eller på annat sätt låta högt ljudt, det ansågs som otur att se över en fånglina, gjorde man detta och någon äldre gubbe var med i båten och observerade det fick man i de flesta fall ro tillbaka igen.

(En händelse som har berättats och förskannas år 1840. Det var en fiskerbåt som seglade på Hjartån en fjord som ligger norr om Mearstrand ombord var 9 män vinden var god och allt var bra, som en båt uppentrad sig fullt med händer som dök upp från sjön och tog tag i båtens rygging båten drags ned och var nästan färdig att sjunka, bägge besättningsmännen stöda

V. F. F.

Acc: 1931

14

Skriv endast på denna sida!

Bland L. i styren som det då kallades
 vid rodet, den ene av dem grep efter
 nyss och ville springa fram och lugga
 runt över rejlingen men den andre
 sade att det är ju spåben och det kom
 mes att hända farliga saker om du gör
 detta, om någon stund släppte alla taget
 på en gång och båten stutsade upp,
 det var nätt upp att båten kunde taga
 sig in till Marsstrand ty det blev om
 några minuter full arban, på den tiden
 fanns det ej fyror så att vid sådana arban
 som kom på land drev det många fartyg
 mot bränningar och firvann med män
 och att, det blev så över denna gång
 att många fartyg drev iland, på Hjartöfjorden
 var mycket undervattensgrund så att
 en olycka kunde ej undgås här då
 fartygen drev in mot land.

V. F. F.
 Acc: 1931

16.

Landskap: Bohuslän

Soken: Hångöhamn

Berättat av Kåre Johansson

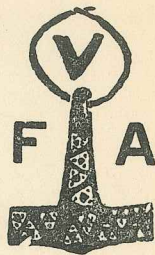
Upptecknat av

år

född år 1883 (i Grönåsa)

14. Anteckna alla oraspråk och talesätt som röra fiska. (Ex. Näsefiske är dåligt fiske).

Näsefiske kallade man då man gjorde en god fingrut förste råttet eller första fiskerätten under perioden, detta var ej bra ty då skulle det ej bli en god fiskerut eller såsång, däremot om det var mätliga fingruter så börja med skulle det bli bättre mot slutet, en gubbe sade en gång vid ett tillfälle som ovannämnda färdes på tal. "Det man har fått i början på fisket vet man att man har, men det man tänker på i slutet på fisket från vara osäkert."

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVETV. F. F.
Acc. 1931

16

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

II. Sillfiske.

I. Vad berättar man om sillens periodiska försvinnande och återkomst. (Märkliga sillar, stor ogudaktighet och slöseri)? När kom sillen sista gången? Hur blev man den varse.

W. Blåhunn

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Det var sibbligt med sill i början av 1800 talet men den var små, någon stor sill visade sig ej här för än 1877, det har berättats att man då sade att sådana stora sill hade ej varit sedan 70 år tillbaka, men det var sibbligt med småsill då, men den gick till gäms. Det har berättats att sillen var så mycket av att när man seglade i skärgården hände det att sillar hoppade in på däck på båten. År 1895 var jag sjökr med då vi seglade och att en sill hoppade in på däck.

Detta gav antagligen upphovet till att det börjades fiska sill med garn. Sillen var omkring 1880 så sammangräddad i fjärdarne att man kunde stå på land och se att sillen gick från i vattnet, man satte ut makrillgarn som på den tiden hade stora maskor, man fick då ovanligt stora sillar som då kallades

Skriv endast på denna sida! för Blåhunn.

V. F. F.
Acc 1931

17

Berätta vilka redskap, som då
ns att ta den med. Vilka skaffa-
man sig efterhand? Varifrån man
t dessa? Namngiv redskapen och
as olika delar samt materialet i
sa så noga som möjligt. (Stågarn,
klegarn, drivgarn, kalvevad, land-
l, stångvad, snörpvad. Buss, täl-
bredsimmor, stjärtar, kringbind-
g, föringsmaskor, sänken och flö-
; bröst, armar, mellanvad, klyf-
gen.) Lättast sker detta med
p av en schematisk teckning.

Villfriske

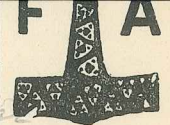
18

Sisken fiskades först med Landvad
och med tillhärande stångvadar.
Då avsättningen på den sisken var
dålig började fiske med stågarn, dessa
garn var i regel gjorda med stora
maskor så att endast stor sill

fastnade så kallad fetsill, som då sattes
i tunnor och såldes på varen i Götteberg.
Fiskebåtarna gick då sjötra in dit och sålde
käfte i regel den proviant som skulle
räcka för varje hushåll tills på hästen
då en ny provianttur gjordes.

Omkring år 1885 började fiske med snörpvad
men tog ej riktig fart för än 1890. En fiske-
ning över använda redskap följer med detta
blad.

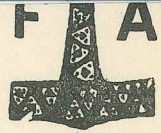
Skriv endast på denna sida!

V. F. F.
acc 1931

18

ELANDERS
KULTURKALLRI AL. GÖTEBORG

Blad 2

Uppgiften rör

19.

De sällan så smärrengan började
 avtaga med att gå in i fjärdarne
 började fisket att taga fast med
 snöspradar omkring år 1890, dessa
 vadar var i storlek 5, alnar djupa 45 slungor
 långa, varje slunga var 20 alnar lång, med mycket
 grovt garn så att de vare mycket tunga att
 hantera, dessa vadar moderniserades något
 under tidens remellan åren 1890 till 1905 men
 i ringa grad. Efter år 1905 då det börjades
 med motordrivna vadbrötar började moder-
 niseringen av dessa redskap med att be-
 ställa dem längre och djupare samt med
 tunnare garn så att de bleve betydligt
 mycket tillare ända att de var betydligt
 mycket större.

V. F. F.
 Acc: 1931

19

Skriv endast på denna sida!

SELANDERS & SÖTNERLÉN AB GÖTEBORG

Blad 3. Då fisket sedes mera bedrens uti
 i öppna havet där ström och vind inver-
 kade gjorde ut omändring var av behovet
 påkallad, även gjordes något större mark-
 för att strömmen därigenom ej skulle
 hindra fisket, det fiskades och sedes
 i mycket mera ström och sjögång. Från
 den tiden och tills nu har fisket be-
 drivits i öppna havet samt i ganska
 hårdt väder. Dessa nya vadar köptes
 av fiskare från Södra Skärgården av
 J. Ahlström i Göteborg, i norra Skärgården
 av J. C. Lindbooms Lysebil på samma
 tid även av A. B. Göteborgs Nätfabrik.
 En snärsvad bestod av först ett s. k.
 grovt garn (Fig) som anbragts i första änden
 sedan en tredjedel fin vaddduk en tredjedel
 grovare och slutligen en tredjedel fin
 vaddduk (s. k. bäs) samt åter ett garn.
 På djupet var den sammansatt av olika grovt
 garn.

V. F. F.
 Acc. 1931

Bdad 4. I vadens mitt ^{bar} (en ruta av gront
 garn anbragt s. k. länneuta dit
 all sill samlades för att sedan ävas upp
 i följbåten, denna ruta var 40 x 60 alnar
 stor, vid korblånen var ströppas (sjärtas)
 plåsesada. Med 2 stora havar öste man
 sillen upp i följbåten detta gjordes med
 vinch. En man placerade sig vid följbåtens
 rejling stack havens ner i sillen, på be-
 fallning togs havens upp och släpptes på
 däck så nära lastrummet som möjligt,
 innan havens töndes av en man som var
 placerad där, den andra havens sattes ner
 och togs full och byrades upp medan den
 andra töndes, havarna ryckte vardera 4 tdl,
 på 30 minuter var en stor båt lastad.
 Att samla samman sillen kallades på fack-
 spårhet att töra sillen, detta fick på varbt
 undan ty om det var sjögång, och då sullen
 så sväningsom dag och blev tyngre kunde vaden

V. F. F.
Acc 1931

21

Blad 5. Ofta gå i vänder, man skyddade sig därför så mycket som möjligt för att kunna rädda hela fångsten, jag har själv varit med om att fånga 1.034 ktl i ett kast, samt flera gånger 5-6-700 till 800 ktl. Ålskilliga gånger har sillen varit nypp på vattnet men igenom att den blivit rädd för nätet har den gått ner då alla sillar sättes fast medit har vi många gånger varit i lag som dragit så mycket vaden har hållit och ändå inte har vi kunnat få en enda tum utan sillen har gått ner och till slut har vaden sprängts så att vi har fastnat ut och fått en rätt drag separation till på köpet, man kan ha mycket matfångar även under fiske, var vattnet kallt var detta och så hinder ty när sillen kom till vattenytan och vattnet var kallare än där hos kom ifrån kunde hon och så vända om, och bara ner igen.

V. F. F.

Acc 1 931

sällsike.

23
man

Blad 6. Vadens mitt var symmetriska noga
med att den var av god kvalitet ty det
var ej riktigt att först ligga i flera timmar
i stann och håll innan sinnen kunde träffa
därför gällde det att ha god och ny vaddad
stämning i midten där sinnen skulle
samlas, det har många värden gått för-
brände därigenom att det har användts sutten
redskap, den som höll den bäst i ordning
fickade mest. De moderna snärpvaderna
har på senaste tiden varit ända till
170 alnar djupa.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.
1971
Acc: _____

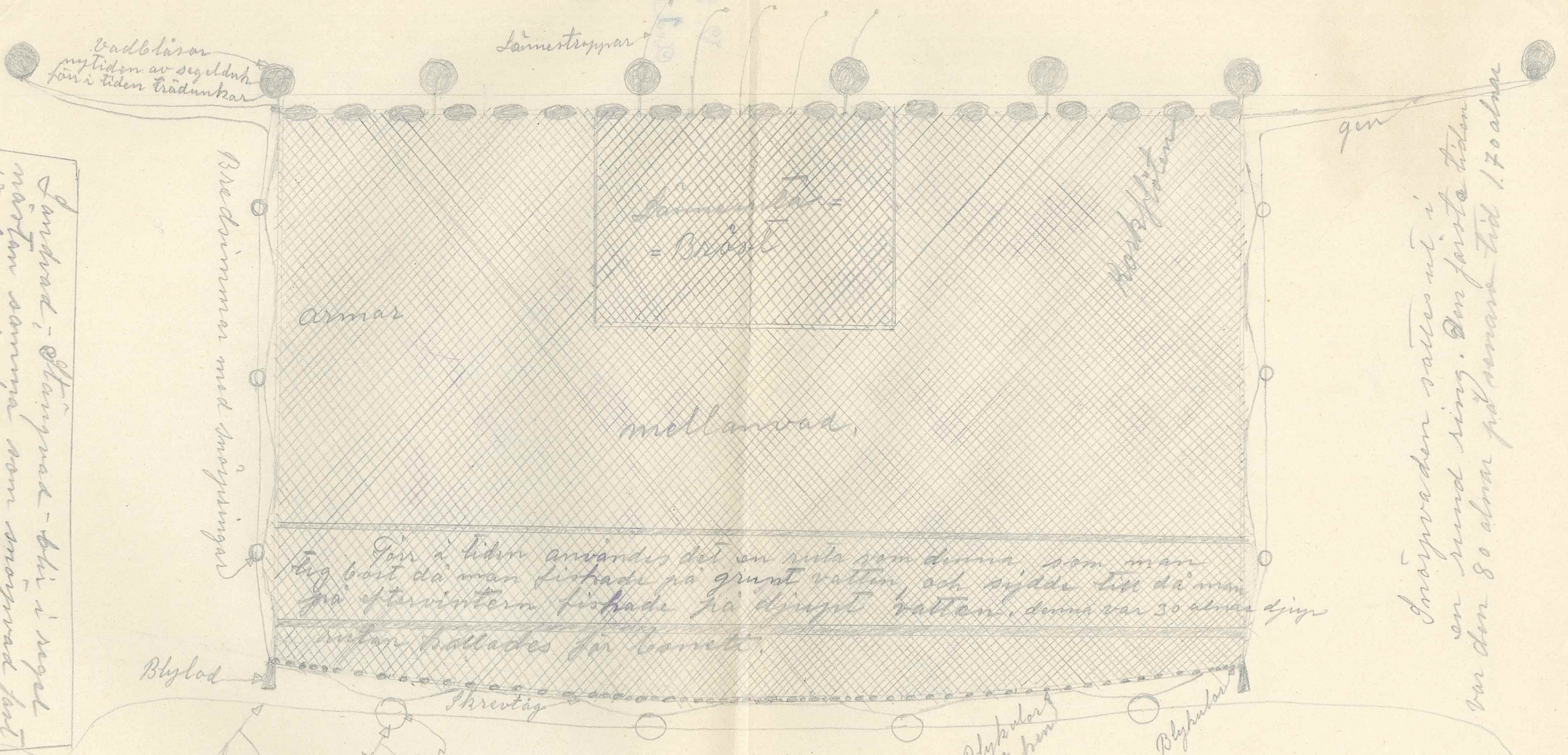
23

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

Inäpplad i miniatyr

AS

Järndrad; Öllångvad - bli i regel nästan samma som snögrind fast fjäntan snögrind, och drages till land som vanligt för denna används ofta.

fär i tiden av sig på sommare av vire
 Snögrindar
 fär i tiden av bly på sommare tid av järn

För i tiden användes det en rula som denna som man tog bort då man fiskade på grunt vatten, och sattes till då man på eftervintern fiskade på djupet vatten. denna var 30 alnar djup utan kallades för boret.

Inäppladen sattes ut i en rund ring. Den första tiden var den 80 alnar på sommare tid 170 alnar

Föringsmaskor var de maskor som var närmast Kork och stentelnen och var av grovare garn

Landskap: Bohuslän

Socken: Bångsrum

Berättat av Härnäsrum

Pillfirke 25.

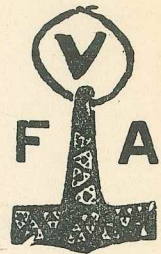
Upptecknat av ..... år .....

född år 1883 (i Gravarna)

3. Namngiv och beskriv på samma sätt alla lösa tillbehör såsom dunkar och piptunnor, krabbar, dräggar och ankaren, vadspel och garnrullar, pall-
krokar, kännemeter, lyktor och 'bloksar'. Komplettera gärna beskrivningarna här som alltid med teckningar och foton.

Dunkar användes i regel till sillgarn. Dessa garn sattes ut först med en vabare i form av en meter lång stock "våle" som vi kallade det, som först hastades ut vid utläggning av garnlänken, sedan en lina fast i stocken så lång att den nådde bottnen, där i en dragg av järn s.k. (ankare) sedan en lina från draggen till vattenytan och så började sättningen av garnen, i första garnets ända hastades en större dunk som kallades huvuddunk, sedan emellan varje garn en mindre dunk, garnlänken bestod av 8 garn, dessa garn hängde under dunkarna som var ankeragt i strappor på 5 fannar i varje dunk och garn, då sillen kunde beräknas gå på olika djup kunde garnen hängas efter det laget som sillen gick i.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.
Acc 1931

25

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

Blad 2. Passade ej djupet kunde garnen lätt
 närtkrummande gång höjas eller sänkas
 med (dunbestropparna) som de kallades.
 I andra ändan av garnstämman var
 en huvuddunk samt en lika lång lina en dragg
 åter en likadan lina samt in vakare, i varje
 vakare eller (våle) som vi kallade det, var anbragt
 en rumpvåle som det kallades, ty då det var
 så mycket ström att huvudvålet var under
 kunde rumpvålet vara uppe så att man
 kunde få frän däri, ibland var det så mycket
 ström så att det ej syntes något då det var
 gick att draga in garnen för en strömmen lagt
 sig då vakaren åter kom upp. Om det fanns
 bra med sitt i garnen kunde detta synas på
 dunbarne om de låg lågt på vattnet, ibland
 kunde alla ^{de små} dunbarne vara under vattnet, då det
 var så mycket silt och sandt huvuddunken
 syntes, man kallade då in fängsten och det
 kunde ibland vara så mycket att båten.

V. F. F.

Acc 1931

Bilad 3. ej kunde taga ut utan man fick
göra två turar, det kunde också
vid Tillfällen hända att garnen var
så fulla med sill strax efter de var utsträta
att hela durskälkan och garnlänken gick
till botten, om något annat lag fick se detta
meddelades det till ägaren och de begär
sig då gånst ut igen och halade in fång
sten. Vid vissa tillfällen kunde garnen vara så
fulla med sill att man ej kunde taga ut
att på en gång utan måste göra 2 turar.

Tjuntunnor användes mestadels vid backe
fiske för att utmärka var backarna hade ut-
satts, sådana tunnor anbragtes en i varje
ända på backelänken, efter att hava beseglats
tjuntunnan en timme började man draga
in länken. Krabbar användes en i varje på
backelänken för att hålla den vid botten.

Träggor användes som fjunt sagts vid
garnlänkers båda ändar och var mycket

V. F. F.
Acc 1931

27

Ne foto x

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Blad 4. Ståre är bräddas samt helt av
jäm, bräddas var gjorda av trä med inbunden
sten som sankas. Antare användes i regel
vid föranbring av ståre och mindre båtar.

Hämnetar användes för att känna efter
var sillen stod tjockast, för i tidens samt
ända från till år 1907 användes som hämnetar
bomullsgarn, det första mycket grovt sådant
senare finare garn, omkring år 1907 ombödes
det allmänt och övergick då till mässingtråd
som var mycket effektiv för ändamålet.
Den här anläggning var också nödvändig
då det efter den tidens fiskades ute i öppna
havet samt på djupa vatten om sillen
stod nere i 80 fannars djupa kunde man
känna den man man kunde ej i regel
fånga något utav den för än man fick
känna sillen med omkring 40 fannars hämne-
meta. Lybiter användes som belysning under
arbetet, Blussar användes också vid arbetet,
redskapen m.m.

V. F. F.
Acc. 1931

28

Blad 5 med redskapen vid så snart vaden
hade partats ut, samt vid omläggning och
lagring av denna, omkring år 1912, utgick
man helt till att använda partidbelysning
som också är i allmänt bruk för närvarande.

Den fjärta tiden i snärvidspistket smärptes
vaden med handkraft, då var det en man
som sjöng ut, ett "Hör an här hi" Hör an
här hi" detta sjöngs med takt, det gick också
mycket bra så länge som vaden var små
men under tiden genomgick redskapen
förstoring och några år senare uppfanns
vadspelt där man tog med snår detta var
något bättre än fört, 2 män i varje snår
hållade detta men blev snart trötta och
4 andra fick byta. Omkring 1907 började man
att använda motorer och då gjordes vadspeltet
i ordning så att motorn var lagplad till
vadspeltet och då byrades (smärpet) som
som det hette, snår med maskinkraft.

V. F. F.
Acc. 1931

29

Blad 6. Det kan också här nämnas att första tiden användes Fåg som snörplina men sedan övergick man till stålviser, man hade ringar på stamfälsman och där var instruksen snörplinan som ovan har nämnts bestod av låg eller vire, då alla dessa ringar var hoppsamlade och kom till rejlingen var vaden snörplad, och sillen var fängad var det såklart med sill kunde man se detta genom att sillen släppte isprån sig luftblåsar och det blev ett enda skum på vattnet, då blev det liv och lust ty då förstod man att man hade en god fångst, man började genast att hälsa in (bässa in) kallade vi detta, då sillen började se småningom visa sig därigenom att den fastnat i någon maska kunde vi få se hurudan kvasttjänaren, ofta kunde man få ren stam fetsill då givetvis fångsten var värdfullare.

V. F. F.

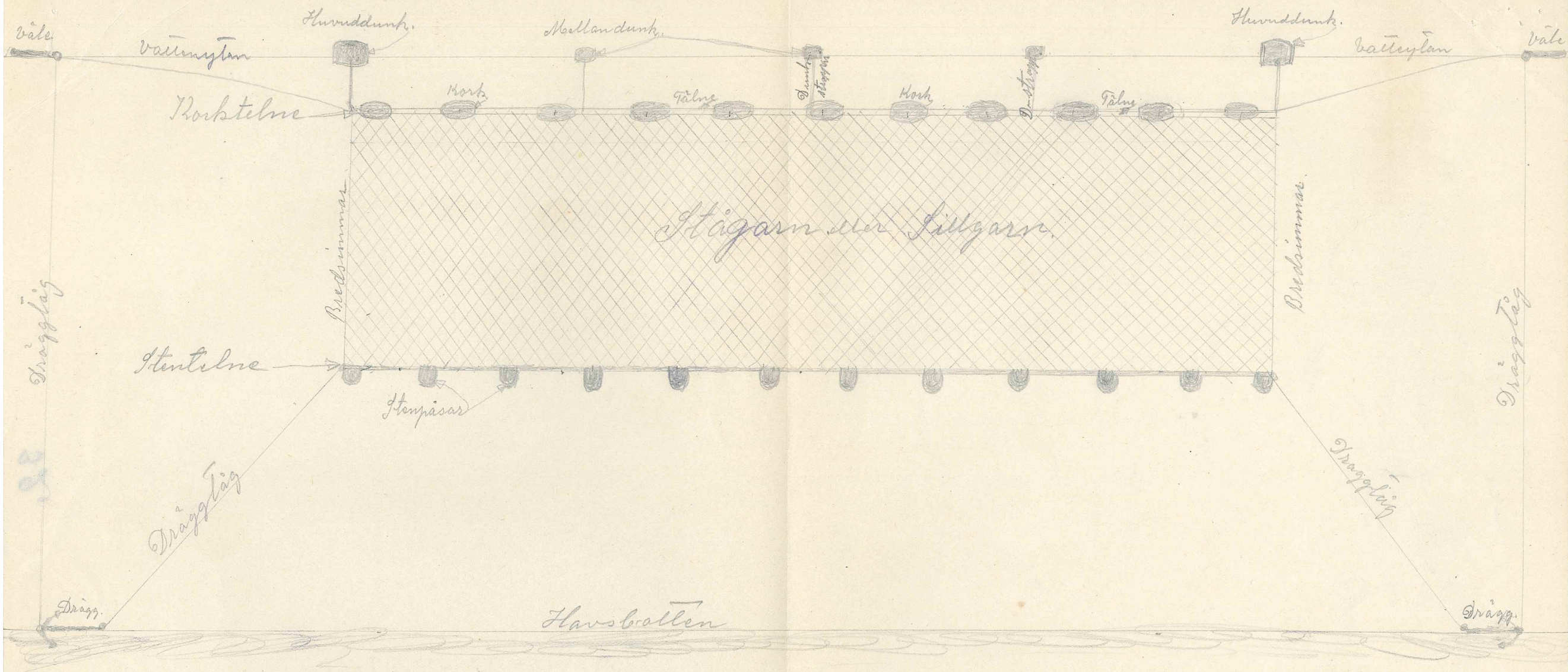
Acc 1931

Blad 7 "Pallkrökar" var underagt på vad-
 spelet för att vid sjöhävning kvarhålla
 det som hotats in vid snöspinningen av
 vaden, ty då sjögången var djupa kunde det
 som man tagit in med spelet i ett
 tag gå ut igen om ej pallkröken funnits.
 I bland kastades vaden ut endast
 då man såg luftblåser komma upp ända
 ut man ej alls kände till och det kunde
 bli rätt goda fångoter. Det kan anmärkas
 att på senare tiden all till kännes upp
 med snöre innan vaden kastas ut.

V. F. F.

Acc 1931

1880 i början då garnfiske tillgagn ungefär som de säga ut omkring år
 tog fart.

R. P. V.
 1881

SS

V. F. F.
Acc. 1931

33

Landskap: BokholmSocken: HumbomBerättat av Kärra Emmafödd år 1883 (i Gravane)

Upptecknat av

år

4. Beskriv så noga som möjligt hur redskapen användes. De gamla hade ofta sina förklaringar till varför ett tempo skulle göras så eller så. Alla dylika förklaringar böra noga antecknas.

Tid fiske med snärvad första
tiden innan det fanns motor i vad-
båtarna så hade man ägna båtar
försedd med 4 par åror, båten roddes
fram "vid sätning av vaden" utav 8 man, det
styhärde varje vadlag den första tiden att ha en
logement samt en följbåt som inlastade
fångsten, dessutom hade vadlaget en mindre
roddbåt där vadrussen som bände nytt sinnen
hade sin plats och utropade så snart sinnen
märktes "Låt vaden gå pojkar" de som rodde
satte genast sina krafter till och 4 man som
alltid stod blott vid vaden började bresta
ut densamma, det låg alltid en man på fisken
i vadbåten och såg efter om sinnen slängte isän
sig luftblåsar detta var godt tecken till fångst

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

Blad 2. då ropade han "bara så pajhas
 han skydder godt"! strax fingo
 roddarna bättre kraftis och lust
 och det dröjde ej länge för än vaden var
 satt och snart var smuspet uppe och
 sullen var färgad, det märktes då snart
 om det var silt i basketen ty det visade
 sig som fint har sagts att det blev skumm.
 på vattenet. De ålsta i laget var mycket
 nogga med att fisket brukades efter gamla
 regler, var det någon yngre som hade
 något nytt förslag att komma med så
 blev han ej ofta hård ty nyare metoder
 ville de ej gärna vara med om.

Då fängsten var inlastad i färfiskbåten
 var det att begiva sig till logementet och
 och få lite mat, då detta var färdigt var det att
 gå i ordning vaden för nytt kast, detta skulle
 göras mycket omsorgsfullt, bark och sten
 telnen skulle nog rullas in för att den

V. F. F.

Acc. 1931

34

Blad 3.

skulle gå bra att åter bestå
igen. Trädlerusen var nästan i
hans ställe stad alltid och lade
in smärplinan och en annan pålitlig man
ropade för varje brytning (brödd här) var
det frast skulle det sättas något under
instagningen för att det skulle gå lätt ut
och ej frysa somman. På senare år
eller omkring år 1908 hade man i regel
mycket större båtar och vaden sattes då
ut med hjälp av motorer, ett par år
senare var detta så vanligt att man satte
ut den med full fart, då hade man va-
den på däck och lojament i summet
på samma båt, omkring år 1912 var båtarne
så pass stora att det var lastrum i vadlåtten
till omkring 100 btl.

V. F. F.
Acc. 1931

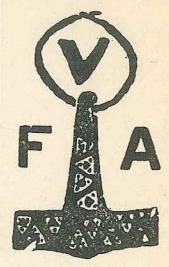
Landskap: Bohuslän Gillfirke 36

Upptecknat av ..... år .....

Socken: Bungarhamns

Berättat av Wäner, Thamm född år 1883 (i Gravane)

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

5. Hur många man var det i de olika fiskelagen? Redogör för deras inbördes ställning och olika åligganden, om de hade speciella sådana. (Vadbruse, "husbonn", delägare, halvlottkarl, gränsskydare).

Landvadfiske i regel	12	man
Bachefiske	3	"
Gammaltruffiske	5	"
Storbachefiske	8 = 9	"
Snärpvadmakrillfiske	10	"
Gillgarnsfiske	4	"
Häst-sillgarnsfiske	5	"
Snärpvadfiske	16	"

V. F. F.
Acc. 1931

1. Snärpvadlag, var vadbrusen den som hade kommandot över laget, bärde upp sillen, och spätte om alla löpande räpningar.

Delägare var alla som räddade om redskapen som och så kallades Hellöddesbär (hellotthors) dessa hade alla samma skyldigheter och rättigheter då det skulle göras något beträffande reparationer emellan fiskerioderna.

36

Skriv endast på denna sida!

Blad 2. 7 segel var det 12 hullatter. Halvblittan
hade ej det i redskapen och fick således halv
lutt vid delning av färtjinsten sedan alla
driftsborttrades räknats från bruttoinkomsten.

Garnskyddare var i regel en mindre
prygl, och hade sitt arbete i summan med
att kala ner garnen och lägga dem upp
i sidorna på båten, och se efter att de todes
jämnt, så att båten ej fick slagsida, han
hade för sitt arbete "dankegarn" i regel
4 till 6 stycken som var märkt med vitmålad
barkar som lätt observerades vid inhämingen,
När dessa kom hade den man som satt
främst på däck då garnen kalades in,
utdrag av råna maskinen som var i
dessa garn och soppastade apter över.

Undertravad var med vid 12 års ålder, vi
var då 2 garnskyddare vi kalade ner hälften
var vi färtjänade 7 kr var under hela som-
maren.

V. F. F.
Acc 1931

37

Landskap: Balundin Tillfirkte 38

Upptecknat av ..... år .....

Socken: Quarngöhamnen

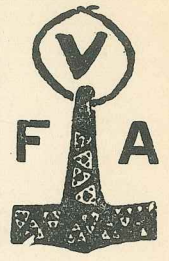
Berättat av Wänner Thanne född år 1883 (i Gravarna)

6. Hur fördelades förtjänsten eller byttes fångsten? Förekom systemet med "dankegarn"? Brukade man "blinna bort", och hur tillgick det?

Alla som var delägare i redan hade halvt lott, redskäpet hade om dem var färbyrd eller om redskäpet gjordes igår den 1 1/2 lott, följeskäten hade och var 1 1/2 lott, man skapet på denna bestod i regel av 3 man s. b. halvlotterbarlar.

Att blinna bort gjorde man då man skulle byta en fångst, detta tillgick så att man delade upp fångsten i lika stora delar, när detta var gjort (blinnade man bort) detta tillgick så att en i laget vände sig bort en annan prebrade på en hög firk med utropet (hems å då) den som blinna bort ropade, då å Joskins, hems å då, då å Andersses (Anders) hems å då, då å Augustus (August) hems å då, då, då å Pilleballe, hems å då, då å Pilles, hems å då, då, då å Lerviatans, hems å då, då å Aljas klases o. s. v.

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.
Acc 1931

38

V. F. F.
Acc: 1931

Blad 2. Man berömdade åtminstone förr
i tiden hava "dambegarn" för
fattiga ämben eller sådana som var
sjuka som man särskilt ämnade
och tyckte det var synd om, dessa
garn märktes på samma sätt med
vita bärbar, som garnen för garnstrydaren,
dessa garn placerades ej på ett ställe utan
fördelades på flera ställen på garnlänken som
var en sträcka på cirka 275 fannas längd,
såhände ofta att man kunde få mer i första
hälften av länken än i andra, det var
därför bra att dambegarnen hade placerats
i såd. det blev då ofta bättre förgst.
Fem garnstrydare hade man ibland gamla
gubbar som hade svårt för att blara sig
nytt på däck, det var alltså det första
och sista jobbet man kunde få.

Landskap: Bohuslän

Socken: Thunbergshamn

Berättat av Thunbergshamn

Upptecknat av _____ år _____

född år 1883 (i Grönåsa)

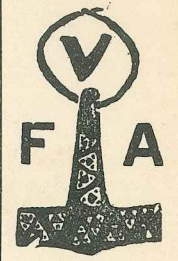
7. Var bodde man, när man flera dagar måste vara borta från hemmet? När började man med "logementor"? Vilka fartyg användes härtill, och hur inreddes de?

Man bodde i de s.k. logementen
dessa började man med vid tiden
1890 eller då först med snöskredan
började, man hade ett haft provisoriskt togi
fartyg man det kunde snöskredan hållas på
logement, båtarna som användes de första
åren var mycket små, man kunde nätt och
jämnt sätta rak i kajen som vi kallade
det, det var också en pålyggsvad som man
gjorde i starrummet som det hetta, det
byggdes upp en fuskant på ungefär 2 x 4
meter, det blev ej så högt att man kunde
stå rak i ruffen, men det quikades upp
kajer ändå så att det var plats till 10 man
5 kajer med 2 i varje kaj ute i sidan på
kajen så hade man bannin i mitten samt ved

Skriv endast på denna sida! baksida och spjettback.

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

V. F. F.
Act: 931

40

Kungshamn, Pöhl.

Värner Svanne, 1931

Institutet
för
folklivs-
forskning
vid
Göteborgs
universitet

VFF

1931.

Fotografier i IFGH 6611.

Skriv endast på denna sida!

Blad 2. Det var många som siktade på
spryttelbåden på samma gång
ty det byggades mycket Taback på den
tiden. Man hade egna vadliutar och for
ut vid 6 tiden på morgonen från Koster-
sundet, rodde i 3 timmar innan man kom
till fiskeplatsen gjorde 3 eller 4 kast
samt rodde lika länge tillbaka då hade
man behövt en vila då man kom tillbaka
till loggamentet flera tillfällen under
15 graders byla, det betydde ej mycket
om viloplatsen var primitiv.

Då man fick reda på att det var
sitt i Kosterfjorden klarade man upp in-
redningen på 2 timmar man spikade upp
bojer av ohyvelade bräder, i många fall då
det var brätternas inreddis det under vägen
dit. Omkring år 1900 användes i regel
stora loggament man byrde då större jätter
och galeaser, då fick man ju stora platser.

Skriv endast på denna sida!

V. F. F.

Acc. 1931

Landskap: Bohuslän

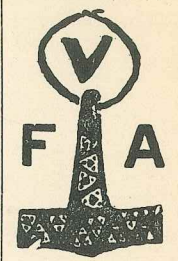
Socken: Rungshamn

Berättat av Väner Ohlsson född år 1883 (i Gravenne)

Tillfiskes 42.

Upptecknat av _____ år _____

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

S. Redogör för matordningen i "logementen" och matsäcken i småbåtarna.

Matordningen under den dagen som var gott väder så att man ^{var} ute på fiske var mycket dålig, man tog med sig lite smör och bröd och levde på tarvskaffning hela dagen tills man kom tillbaka till logementet.

Matordningen i logementet var ju något bättre den dagen då man låg iland för storm som det ofta kunde bli, man fick kaffe smör och bröd om morgonen, kokade sill och potatis vid 12 tiden drack kaffe på eftermiddagen och stekte fläsk med potatis på kvällen, på lördag kokade man köttsoppa eller stekte köttfäsk. Den första tiden då vi hade de små öppna vadblåtarna var det mycket kallt att ligga ute hela dagen, man fick so för att hålla värmen eller också tog man en tellynn

V. F. F.
Acc: 1931

42

Skriv endast på denna sida!

Kopia från Isaf Göteborg, Accnr. vff01931

Blad 2. och satt och byglade gnet toftan, ibland kunde vi slåss och skoja med varandra, en gång hittade vi på att hissa varandra, den som man kunde få smuttra rundt beret på hissade man upp ett stycke i riggen en gång som vi höll på med detta skoja släppte taget och han föll ner och höll på att fördärva sig, vi bliva då rädda och vågade ej göra om det mera, det finns ju många andra saker att hitta på, vi bröja rundt toftan, detta visade sig vara effektivt ty man blev snart varm då man hade gjort detta några gånger. Efter år 1905 användes däckade vad båtar man hade då vaden på däck och hade insett i rummet med högljudes så att man hade då sedan varmt och gott där nere så att om man frös kunde gå ner och få en kopp varmt kaffe, då var det endast bättre båtar som hade det kallt och surhigt.

V. F. F.

Acc: 1931

43

Blad 3.

Efter år 1910 var fisket i regel
alltid ute i öppna havet, vid
Läsa Hoppargrund, Nidingarna,
Tistarna, Anhatt, Vingå Flaket
Ishagen, Hattelbanan och Åreskär, Hällö
Sparpsillfisket har alltid bedrivits i fjärdarna
men under de två sista åren har även detta
fiske präglats ute i havet.

V. F. F.

Acc: 1931

Landskap: .....

Bahuslän

Gillfiske 45

Socken: .....

Bungshamn

Upptecknat av .....

år .....

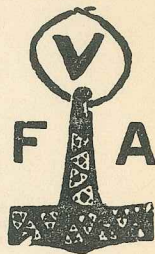
Berättat av .....

Wainer Hamn

född år .....

1883 (i .....

Gravarna)

9. Hur fördrev man den lediga tiden i kvarter och "logementor"? (Visor och lekar.) Livet på Abelas krog m. fl. dylika ställen.

Da man lag slud för storm sig
man om redskapen bätte (lagade)
den man soade sig med att springa vider
och nägan som hade seglat berättade
historier, en gång berättades att en krig
lag i Bungshamn vid Gravarna hade kommit
in där för storm, timmerna hade blivit
sjukt, det blev godt väder, fartyget gick
på ryan, när det kommit några mil
från land dog timmerna och det
var då brukligt att det sjukades iban en
bista, och den sanktes i djupet, det
uppstod sedan orkan så att briggen fick
gå in till Bungshamn igen, detta var
något märkvärdigt ty så hände det
ju rätt ofta, men det märkvärdiga var

V. F. F.
Acc: 1931

45

Skriv endast på denna sida!

Blad 2. All efter 3 dygn kom in det
en likhinta seglande in i hamn
var och detta var Timmesmannen
och det omtalades att han satt på
kistlocket och kyslades.

En annan historia var att en flottily
på 5 engelska brigsfartyg var här under
land och ville hava lots, en lots gick om-
bord på vardera fartygen när de komma
på Nordsjön myrstedt och på och fartygen
drov över Dagars bankar ett mycket
farligt ställe, de 4 fartygen gick i bråk
över bankarna, den femte utav fartygen
slorade sig med nöd över bankarna
kom in till England, på detta fartyg var en
lot som hette Hans och kallades för Hans-
de Hans varit borta en längre tid ansågs det
att de hade förlyckats, och undes det att
prästen läste dödsrättsten i kyrkan på
söndagen kom Hans-los han hade då

V. F. F.

Acc. 1931

Blad 3. varit borta så lång tid att
det ansågs nästast att han förlorat
det blev följaktligen en stor glädje
då han kom tillbaka. På den tiden
var det dåliga kommunikationerna som
hindrade honom att komma fast hem
dessa berättelser är sanning. Det berättades
många både gamla och yngre historier.

Någon hade dragrygel och knarrade på, i vissa
båtar spelade kort, på senare tiden diskuteras organisa-
tionsfrågor, och man talade ^{och på} var man skulle gå nästa
dag och fiska, man gick till varandra i båtar,
sökte alltid yngre äldre folk som man visste kunde
berätta historier. Då vi fiskade i Rastepjorden
for vi på kvällen till ett fartyg som den
bekante Fripredikanten Johan Samuelsson
fr. Brägen hade inköpt för ändamålet
han spelade dragrygel och sjöng och
predikade och berättade många historier.

V. F. F.

Acc. 1931

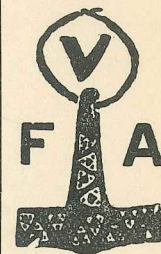
47

Blad 4. Omkring år 1888 då gammelfisket
 pågick och även fören och efter den tiden
 var det vid Döngö utstämning för Gjällboarna
 en brag eller utstämning som kallades
 för Alblas brag, där var god tillgång
 på sprit och där serverades hur mycket
 som helst på den tiden, där satt gulbearn
 och i jäng och skalade, bland vises som
 sjungs kan nämnas, När till alaf lassan
 till Stockholm för kulle fülle kulle fülle
 kann kann kann osv samt Där satt en
 flicka på Langelara på Langbro på Langbro
 hon satt och berättade sina skrämmor
 fästelser och skogor, Albla bodde till
 sammans med en mycket korpulent
 gulbe en gammal fjöhänter som i sina
 dagar hade förtärt otobilliga tusen liter
 sprit, där utspasade sig många
 tragiska händelser.

V. F. F.
 Acc: 1931

Landskap: Bohuslän
 Socken: Dungöhamn
 Berättat av Härner Johan

Upptecknat av _____ år _____

född år 1883 (i Gravarna)

10. Anteckna namn och öknamn på fiskelagen. Ordspåk, talesätt o. dyl. som rör sillfiske. (Ex. Han är så mager som en utlekt sill. Skall du få sillen får du inte sova till so-la).

Namn på fiskelagen: Bockarna, Björnarna, Sjöpåken, Sjögungarna, Vägen, Tärnan, Hasarna, Giddarna, Djupetopparna, Blislockarna, Vikingarna, Stenbyggarna, Ballarna, Kräftan, Spöjgubben, Näsen, Alkan, Drann, Flajan, Valen, Gellarna, Ulvarna, Skräckarna.

Talesätt under fiskets utövning: paddrusen ropade om det var godt om sill i vaden, "Håll på i land" prästarna ropar skydder godt, ja svaras många på paddbåten ropar skydder här också. "Bare bästa prästarna ha hänger godt på garnet, ve får att en 400 heksta, redder ha på där framme; ja ha redder på godt här också, "na bästa ve på prästarna" "hansse ve hinnes me ut hast te prästarna, na börjar ha ö tänge te här prästarna" här ä noz me

V. F. F.
acc. 1931

49

Skriv endast på denna sida!

än 400 hll.

Blad 2 Ordspråk som användes ofta:
"Hans är så orager som en utlokt sill" eller
som en tamsill "Skall du på sullen får du
inte sova till sola" med detta menade
att man bör vara uppe tidigt på morgnen
för att göra goda fingster.

V. F. F.
Acc. 1931

50